

УДК: 65:005:664.6 (477)

Л.А. Птіцина

УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

В даній статті представлені заходи щодо вдосконалення інформаційного забезпечення системи управління, які дозволяють вирішити проблеми, що виникають у процесі прийняття управлінських рішень на підприємствах хлібопекарської промисловості України.

This article presents measures to improve information management system software that can solve problems which arise in decision-making in the business of baking industry in Ukraine.

Ключові слова: формування, інформаційне забезпечення, інформація, система управління.

Формування інформаційного забезпечення системи управління підприємством хлібопекарської промисловості України – складний і всеохоплюючий процес, постійне удосконалення якого призведе до успішного функціонування будь-якої ланки діяльності підприємства.

Ефективне управління підприємством вимагає визначення складових компонент інформаційного забезпечення [7, с.121–124], постійного перегляду та налагодження інформаційних комунікацій. Комунікації, в свою чергу, висувають певні вимоги як до інформації, завдяки якій вони відбуваються, так і до інформаційного забезпечення. Зважаючи на це, перед управлінцями постає проблема вибору інструментів та засобів належного формування інформаційних комунікацій в системі управління підприємством. Обґрунтування пропозицій щодо вирішення проблеми вибору інструментів і є метою даної статті.

Дослідження думок науковців С.В. Бегуна, С.І. Брильова, І.М. Дегтяр [с.30], В.М. Колесник, В.Г. Марганової, А.В. Полякова, І.В. Сімененко [1, 2, 3, 4, 5, 6, 10] та ін. щодо формування інформаційного забезпечення дозволяє стверджувати, що на даний час не існує однотайності щодо визначення головних вимог до якості інформаційного забезпечення. Це створює складності в процесі налагодження інформаційних комунікацій у системі управління підприємством хлібопекарської промисловості.

Для визначення загальних характеристик як інформації, так і інформаційного забезпечення системи управління підприємством хлібопекарської промисловості, з урахуванням думок різних науковців та фахівців, а також для зручності їх використання на підприємствах доцільно всі вимоги розподілити на основні характеристики (первинні властивості) та допоміжні (вторинні властивості).

До основних вимог (первинних властивостей), що висуваються до інформації, відносяться:

1. Достатність. Інформація має містити мінімальний але достатній для прийняття управлінських рішень (для яких вона призначена) набір показників;

2. Доступність форми та змісту (зрозумілість, коректність). Оскільки інформація готується для менеджерів різних рівнів компетенції та освіти, вона повинна викладатися в доступній та корисній формі, а не у вигляді суворо регламентованих загальних документів звітності;

3. Актуальність (доречність, сучасність). Інформація має бути актуальною в момент її використання;

4. Достовірність (правдивість, точність, надійність, вірогідність). Інформація має реально відображати існуючі об'єкти та відповідати їх реальному стану;

5. Своєчасність. Інформація повинна попереджати будь які управлінські рішення, а тому порядок і частота надання такої інформації мають відповідати характеру та періодичності завдань, що розв'язуються менеджером;

6. Цінність для прогнозу та зворотного зв'язку. Інформація має бути корисною та суттєвою для складання прогнозів діяльності підприємства або для побудови зворотного зв'язку в системі управління підприємством;

7. Суттєвість (диференційованість, повнота). Інформація має бути достатньо повною, але водночас такою, що відповідала б тільки запиту менеджерів на конкретне завдання. Це дасть можливість скоротити загальні інформаційні комунікації;

8. Свобода обміну. Інформація має бути доступною для вільного обміну між усіма зацікавленими користувачами незалежно від рівня управління чи структурного підрозділу;

9. Законність одержання, використання, поширення та зберігання. Одержання, використання й поширення інформації має відбуватися в рамках і з урахуванням законодавчої та нормативно-правової бази України;

10. Економічність. Доходи від використання інформації мають перевищувати витрати на її отримання;

11. Уніфікованість. Можливість аналізу інформації користувачами за однорідними показниками та формулами.

До допоміжних вимог (вторинних властивостей), що висуваються до інформації відносяться:

1. Порівнянність. Інформація має бути придатною до порівняння з іншою інформацією (за попередній період, плановою або прогнозованою тощо);

2. Узгодженість. Інформація має бути узгоджена з чинним законодавством, регламентом підприємства та користувачами;

3. Нейтральність (об'єктивність). Інформація має бути нейтральною по відношенню до користувачів, для яких вона не призначена;

4. Релевантність (партенентність). Змістовна відповідність отриманої інформації потребі користувачів.

В свою чергу, доцільно визначити вимоги, що висуваються до організації інформаційного забезпечення:

1. Компактність (мінімальність). Звітні форми мають бути максимально спрощені, але до меж, які дозволятимуть контролювати не тільки підсумкові показники, а й їх складові;

2. Варіантність. Інформація повинна забезпечувати можливість вибору варіанту управлінського рішення з декількох взаємовиключних альтернатив;

3. Конфіденційність. Інформація має бути представлена лише зазначеному користувачеві. Її розголошення може завдати шкоди підприємству, особі, суспільству, державі;

4. Стійкість. Інформація має бути здатною реагувати на зміни початкових даних без порушення необхідної точності;

5. Можливість машинної обробки. Інформація має бути придатною до опрацювання та перетворення машинною обробкою;

6. Всеосяжність (універсальність, комплексність). Інформаційне забезпечення має охоплювати всі без винятку аспекти діяльності підприємства;

7. Ефективність. Результат, отриманий унаслідок управління на основі цієї або іншої інформації, має перевищувати витрати на її отримання;

8. Гнучкість. Інформаційне забезпечення має бути гнучким у будь-яких умовах перебування підприємства;

9. Адресність. Інформація, що надходить, має мати свого безпосереднього користувача, тобто певну адресу, на яку вона надходить;

Аналіз доводить, що першочерговою, засадною властивістю інформації, яка характеризує її якість, більшість авторів вважають суттєвість. Саме через визначення суттєвості встановлюються межі точності інформації для прийняття управлінських рішень, коли головною вимогою стає не забезпечення абсолютної (до всіх дрібниць) інформаційної докладності, а доцільність, зрозумілість і відсутність надмірності інформації для користувачів. Щодо запропонованих деякими авторами характеристик:

компактність, варіантність, стійкість, конфіденційність, можливість для використання машинної обробки, всеосяжність, ефективність, гнучкість, універсальність та комплексність то, на нашу думку, ці вимоги доречніше віднести не до самої інформації, а до характеристик організації системи інформаційного забезпечення.

Опитування керівників різних за розміром та формою власності промислових підприємств щодо практики формування інформаційного забезпечення системи управління підприємств хлібопекарської промисловості виявило, що найвпливовішим при формуванні інформаційного забезпечення системи управління є дотримання таких вимог до інформації, як: суттєвість (97%), компактність (96%), варіантність (95%), порівнянність та узгодженість (93%), стійкість (91%). Інші ознаки інформації: ефективність, уніфікованість, своєчасність, нейтральність, компактність, гнучкість тощо є менш впливовими, але не менш корисними та актуальними (менше 90% управлінців).

Отже, вимоги до інформації та інформаційного забезпечення на практиці та в теорії збігаються. Виходячи з цього, найбільш дієвими заходами щодо вдосконалення формування інформаційного забезпечення системи управління підприємства є заходи, представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Заходи щодо покращення інформаційного забезпечення системи управління підприємств хлібопекарської промисловості України [узагальнено автором]

Заходи щодо покращення інформаційного забезпечення системи управління	Підприємства, що визнали захід дієвим (%)
1	2
Налагодження інформаційних комунікацій й у системі управління	95
Впровадження інформаційної системи управління	92
Впровадження системи збалансованих показників	89
Впровадження системи управління документообігом	83
Впровадження автоматизованої системи складання внутрішньої звітності	78

Таким чином, у процесі вдосконалення формування інформаційного забезпечення системи управління підприємства хлібопекарської промисловості можна відокремити 5 взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих етапів (рис. 1).

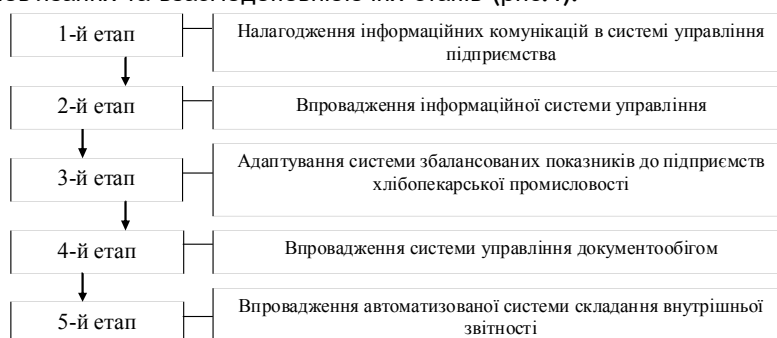

Рис. 1. Етапи вдосконалення формування організації інформаційного забезпечення в системі управління підприємства хлібопекарської промисловості.

Джерело: розроблено автором.

Система управління представляє собою взаємозв'язок суб'єкта та об'єкта управління, який відбувається через інформаційні комунікації. Інформаційні комунікації між суб'єктом та об'єктом управління включає прямі зв'язки (від підсистеми, що управляє, до підсистеми, яка підлягає управлінню), та зворотні (комунікації звітної інформації про виконання прийнятих управлінських рішень від підсистеми, що підлягає управлінню до підсистеми, що управляє). Таким чином, на першому етапі вдосконалення формування інформаційного забезпечення системи управління необхідно визначити доцільність та напрямок інформаційних комунікацій.

При визначенні напрямку інформаційних комунікацій необхідно визначити об'єм, своєчасність, точність та всебічність інформації, обмін якою між підрозділами підприємства забезпечує дієвість управління. Тому на другому етапі вдосконалення формування інформаційного забезпечення доцільним буде впровадження інформаційної системи управління, яка, на відміну від інших систем, по-перше: створить умови для дотримання основних та допоміжних вимог до управлінської інформації; по-друге: надасть можливість проведення всебічного аналізу діяльності всіх ланок підприємства, та аналізу орієнтованих тактичних рішень; по-третє: посилить прямий зв'язок між підсистемою, що управляє та підсистемою, що підлягає управлінню. Таким чином, економічним ефектом від впровадження інформаційної системи управління на підприємстві хлібопекарської промисловості є підвищення ефективності управлінських рішень відносно кожного структурного підрозділу підприємства.

Адаптування системи збалансованих показників до підприємств хлібопекарської галузі, як показало опитування управлінців, є найбільш ефективним інструментом вирішення проблем пов'язаних із визначенням, вимірюванням та оцінкою ефективності діяльності кожної структурної ланки. Адже система збалансованих показників — це система стратегічного управління підприємством, оснований на доборі показників фінансового та нефінансового характеру, їх розрахунку та аналізу, а також наданні практичних рекомендацій щодо покращення результату того чи іншого показника з урахуванням галузевих особливостей хлібопекарської промисловості [8, с. 215–220]. Крім того, система збалансованих показників є основним інструментом формування інформаційних комунікацій підприємства, що забезпечує прямий та зворотній зв'язок між підсистемою, що управляє, та підсистемою, що підлягає управлінню.

Належна організація управління документообігом є важливою умовою функціонування системи збалансованих показників. Впровадження системи управління документообігом на підприємствах хлібопекарської промисловості дозволить вирішити проблеми що виникають при веденні оперативного документообігу, а саме: знизити брак необхідних навичок та знань персоналу зі справоведення, підвищити порівнянність показників звітного періоду з показниками минулого, посилити достатність інформаційного забезпечення, тощо [9, с. 241–247]. Завдяки специфічним принципам побудови і функціонування (табл. 2), що не притаманні жодній із систем автоматизованої обробки інформації, система управління документообігом буде на підприємстві хлібопекарської промисловості єдиним джерелом достовірної, актуальної, своєчасної та достатньої інформації, необхідної для налагодження зворотного зв'язку.

Таблиця 2.

Специфічні принципи побудови і функціонування системи управління документообігом

Принцип	Функціонування
<i>Зворотного зв'язку</i>	Полягає у вирішенні завдань оперативного документообігу, чим здійснюється зворотній зв'язок.
<i>Інтеграції</i>	Інтеграція різних видів документообігу (оперативного, бухгалтерського і статистичного) на основі єдиної первинної інформації. При цьому злиття цих видів документообігу не відбувається, адже кожен із них вирішує свої завдання і виконує свої функції. Інтеграція властивостей і методів обліку взаємно доповнює і збагачує кожен із них, дозволяючи краще вирішувати завдання, поставлені перед усією системою.

Джерело: розроблено автором.

Заключним етапом удосконалення формування інформаційного забезпечення системи управління підприємства хлібопекарської промисловості є впровадження автоматизованої системи складання внутрішньої звітності. Це зумовлено потребою управлінців в отриманні інформації щодо господарської діяльності окремих структурних підрозділів підприємства, впорядкованої належним чином, з періодичністю залежно від моменту прийняття управлінського рішення. Таким чином, система внутрішньої звітності на підприємстві хлібопекарської промисловості виконує функцію зворотного зв'язку і тим самим підвищує ступінь інформованості управлінців у будь який момент часу.

Отже, в цілому, проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки:

1. Розподіл вимог, що висуваються як до інформації, так і до інформаційного забезпечення системи управління на основні та допоміжні характеристики надасть змогу управлінцям підприємств хлібопекарської промисловості визначити зміст інформації, що призначена для прийняття тих або інших управлінських рішень.

2. На підприємствах хлібопекарської промисловості існує нагальна потреба в удосконаленні формування інформаційного забезпечення, а саме в покращенні формування прямих та зворотних зв'язків для налагодження інформаційних комунікацій в системі управління підприємства.

3. Основними інструментами удосконалення формування інформаційного забезпечення системи управління підприємством хлібопекарської промисловості України є система збалансованих показників, що формує прямий зв'язок, та автоматизована система складання внутрішньої звітності, що формує зворотній зв'язок. Налагодження зв'язків у системі управління підприємством є важливою передумовою налагодження інформаційних комунікацій, що забезпечить дотримання основних вимог як до інформації так і до інформаційного забезпечення.

1. *Бегун С.В.* Інформаційне забезпечення податкової статистики в Україні. / С.В. Бегун // Економіка та держава. — 2009. — №11. — С. 109–111; 2. *Брильов С.І.* Підвищення економічної ефективності автоматизованих інформаційних систем підприємств / С.І. Брильов // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємн. — 2008. — №4. — С. 18–24; 3. *Дегтяр І.М.* Вдосконалення управлінської інформаційної системи — ефективний засіб виявлення тіньових схем формування фінансових ресурсів / І.М. Дегтяр // Формування ринкових відносин в Україні. — 2010. — №5. —

С. 30–33; 4. *Колесник В.М., Горєва К.С.* Роль інформаційного забезпечення в процесі управління маркетинговою діяльністю в сільськогосподарських підприємствах / В.М.Колесник, К.С. Горєва // *Економічний простір*. – 2010. – №37. – С.191–201; 5. *Марганова В.Г., Роговий А.В., Виговська В.В.* Організаційно-інформаційне забезпечення фінансового контролінгу системи управління оборотним капіталом / В.Г. Марганова, А.В. Роговий, В.В. Виговська // *Актуальні проблеми економіки*. – №2 (92), 2009г. – С. 167–175; 6. *Поляков А.В.* Информационная безопасность организации: социально – управленческий анализ. / А.В. Поляков. // *Социально – гуманитарные знания*. – 2010. – №5. – С.173 – 180; 7. *Птіцина Л.А.* Основні підходи до управління інформаційними потоками бізнес діяльності промислових підприємств / Л.А. Птіцина // *Вісник економічної науки України*. – 2010. – №2(18). – С.121 –124; 8. *Птіцина Л.А.* СЗП як ключовий інструмент побудови системи управління підприємством // *Економіка та регіони*. – № 3(36). – 2010. – С.215 – 220; 9. *Птіцина Л.А.* Оптимізація документообігу підприємства для прийняття управлінських рішень /Л.А. Птіцина // *Економічний простір: Збірник наукових праць*. – 2010. – №37. – С. 241–247; 10. *Сімененко І.В.* Шляхи вдосконалення інформаційного забезпечення аналізу систем управління / І.В. Сімененко // *Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського*. – 2009. – №4. – С. 101–111.